

А. І. ПОПОВ

ПЛАСТИ ІСТОРІЇ

**(ілюстрації С. Караффи-Корбут
до поеми І. Франка
«Іван Вишенський»)**

У творчих процесах категорія часу має дивовижну властивість розтягуватися або стискатися, вести себе не зовсім так, як це визначено фізиками або істориками. Насправді, що означають дати 1970—1984, проставлені Софією Караффою-Корбут на її ілюстраціях до «Івана Вишенського» — тільки роки створення їх? А, може, робота почалася в ті далекі часи, коли майбутня художниця вперше відкрила поему Івана Франка та її карбовані рядки назавжди врізалися в серце і пам'ять? Або коли вчитувалася у памфлети і трактати бунтаря в рясі афонського інока і крізь архаїчну нині мову обпікало живе полум'я великої любові й ненависті? Тоді ж, в 60-х роках вона створює один із кращих і вражаючих образів — кольоровий лінорит

«Іван Вишенський», який і досі залишається в ряду найвищих досягнень львівської графіки. Робота над «Вишенським» тривала й тоді, коли створювались численні гравюри та ілюстрації до книг його великих нащадків — Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, відчуваючи в перегуку століть монолітну єдність нескореного духу народу.

Та й узагалі, про які часи оповідає нам художник: про початок XVII століття, коли жив і творив герой поеми, про епоху, осяяну генієм Великого Каменяря, або про буремні роки, коли боротьба за волю і справедливість на рідній землі досягала свого апогею?

Ілюстративному циклові С. Караффи-Корбут судилося стати віхою в її мистецькій біографії, можливо, найбільш зрілим і капітальним твором в багатогранному доробку. Вперше експонований у 1986 р. в окремій залі Львівського музею українського мистецтва в межах виставки, присвяченої 130-річчю з дня народження І. Франка, він справив сильне враження. Художнє явище такого масштабу завжди несподіване, проте шлях художника до нього виявився, можна сказати, неминучим. Цей шлях був наперед визначений постійною зацікавленою увагою митця до історичного минулого України: в минулому вона шукає не лише вчорашнє, але й відповіді на пекучі питання сьогоденного і завтрашнього.

При першому знайомстві з ілюстраціями до «Івана Вишенського» вражають грандіозність задуму і незвичайна ретельність його мистецької реалізації, величезний обсяг затраченої праці — творчої, духовної, фізичної. Здогадуємося, що 63 (!) графічних аркуші це, так би мовити, лише надводна частина айсберга, а під ним може 630, а може й більше ескізів, студій, варіантів, відкинутих вимогливим до себе автором. Отже, 14 (!) років украї заповнені напруженою працею.

Ілюстративний цикл відкривається суперобкладинкою, що асоціюється з фасадом книги-храму: різьблені колони з боків, дзвони, сходи завершують це програмне зіставлення. Анотація, титульний аркуш, фронтиспис, титул — немов урочисті пропілєї, що ведуть до основних приміщень будівлі, настроюють читача на відповідний лад. Графічне оформлення кожного з дванадцяти розділів організовано також дуже строго і конструктивно: заспів — три початкових строфи, написані від руки великим стилізованим шрифтом і прикрашені багато декорованою буквицею, розворот, що складається з двополосної ілюстрації, в колористичну гаму якої вводиться матово мерехтливе світло, всередині — одна полосна ілюстрація, виконана в техніці чорнобілого перового рисунка, та орнаментальна кінцівка. (В трьох розділах таких полосних ілюстрацій по дві, а у дванадцятому, де відбувається кульмінація трагічної розповіді, — три).

У складній та неоднозначній поетиці книжкової графіки С. Караффи-Корбут не один, а щонайменше три часових пласти. Перший з них, реалізований у рукописних заспівах, буквицях і деяких інших декоративних елементах, орієнтований

на старовинну, живу та плідну традицію рукописної книги. Другий — спогади про епоху Івана Франка, що відкривалася пошуками прерафаелітів і завершувалася сецесією і залишила глибокий слід у мистецтві книги ХХ століття. Цей пласт виступає опосередковано і ненав'язливо, не стільки «в цитатах», скільки в живому інтересі до народної творчості, любові до візерункової декоративності, в площинному, а не об'ємно просторовому вирішенні книжкового аркуша, тій атмосфері «руко-творності», яка так приваблює в кращих зразках сецесійної книги. І нарешті, пласт сучасного мистецтва, визначений індивідуальною характеристикою С. Караффи-Корбут як митця.

Робота С. Караффи-Корбут над «Іваном Вишенським» і за обсягом, і за багатьма іншими характеристиками, мабуть, не має прецедентів у львівській графіці. Явище це дійсно масштабне і небуденне, та все ж дозволю собі висловити деякі міркування.

Час створення серії автор визначив датами: 1970—1984. Що стосується першої з них, то вона природньо і органічно вписується в контекст творчої біографії С. Караффи-Корбут, яка зростає і сформувалася як художник в атмосфері радянського образотворчого мистецтва 60—початку 70-х років і української, зокрема, львівської графіки тих років. Але півтора десятиліття — час у мистецтві чималий, а тим більше в нашу епоху з її стрімкою зміною відкриттів, стильових напрямків, запереченням минулого й утвердженням нового. С. Караффи-Корбут залишається вірною собі, естетичним ідеалам своєї творчої молодості, ні на йоту не поступаючись ними на догоду будь-яким новаціям. Що це? Позиція, яка викликає повагу постійністю і стабільністю творчої манери і принципів? Чи симптоми застою, консервативності, певної інерції, небажання пильніше придивитися до того, що робиться навколо?

Можна заперечити — і в цьому буде сенс — що врешті-решт усе вирішує художній результат, а не приналежність до того чи іншого (тим більше скороминучого) напрямку. Все це так, і значимість цього результату в серії С. Караффи-Корбут не викликає сумнівів, але при цьому нелегко зректися враження деякої «музейності» її ретроспекції, досить далекої від сучасного етапу мистецтва книги. За останні 15—20 років у цій галузі відбулися кардинальні зрушення: рішуче утвердився книжковий дизайн, розроблені нові принципи конструювання книги, змінилося взаємовідношення ілюстрації з текстом. Чи може художник, навіть в ім'я збереження своєї індивідуальності, не зауважувати цього? Якщо так, то тоді він не повинен нарікати, що його робота здаватиметься дещо традиційною.

Що ж стосується графічного циклу Софії Караффи-Корбут до поеми І. Франка «Іван Вишенський» в цілому, то цей твір вже став у ряд високих творчих досягнень не лише художниці, а образотворчого мистецтва Львівщини й усієї української книжкової графіки.